

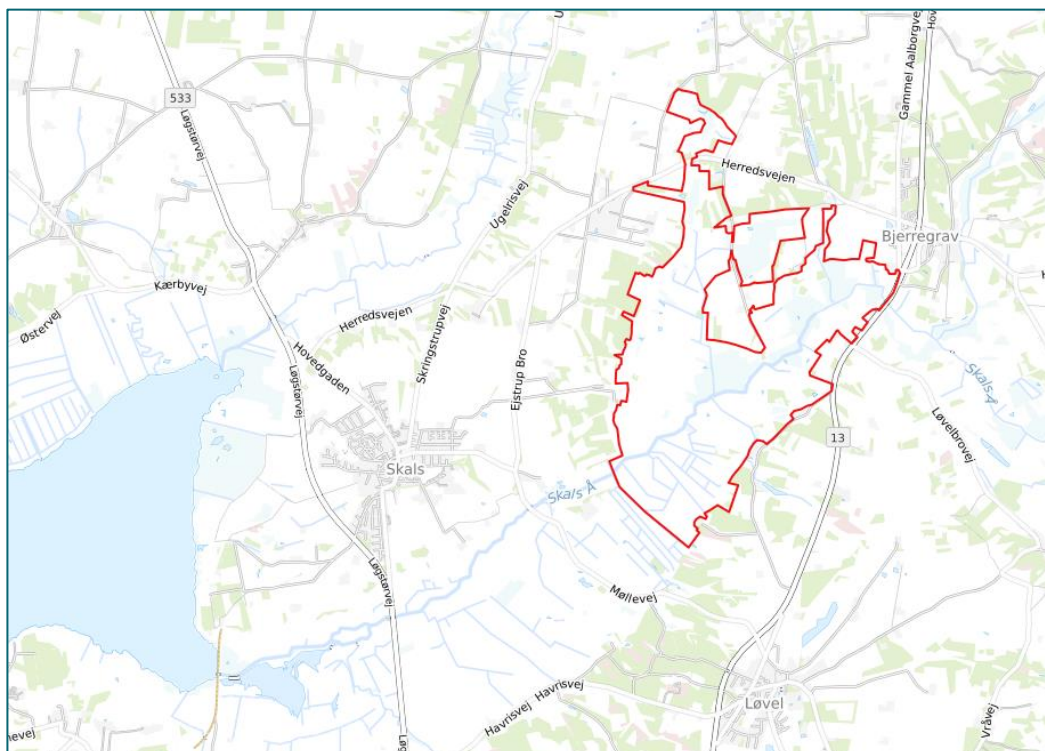
Notat om kvælstof og fosforfjernelse i Living Lab-område i Skals Ådal	Ansvarlig	KADM
	Oprettet	07-12-2023
	Side	1 af 3

Baggrund

I foråret 2023 havde Viborg Kommune opstart på forundersøgelsen af lavbundsprojektet *Skals Å syd for Bjerregrav*. Forundersøgelsen skal afdække, hvorvidt det teknisk og ejendoms-mæssigt er muligt at gennemføre et lavbundsprojekt i Skals Ådal.

Udtagning af kulstofrige lavbundsarealer er et af de mest effektive metoder til at reducere landbrugets udledning af drivhusgasser. Reduktionen opnås ved at ekstensivering af landbrugsdriften og genskabelse af den naturlige hydrologi inden for projektområdet. Når dræningen ophører, og vandstanden hæves, vil jorden i højere grad fremstå vandmættet og iltfattig, hvilket reducerer omsætnings-hastigheden af organisk stof i jorden, og dermed CO₂-frigivelsen fra arealerne.

Undersøgellesområdet for lavbundsprojektet i Skals Ådal udgør i alt 650 ha og omfatter omkring 70 lodsejere. Projektets gennemførelse og endelige projektafgrænsning afhænger af, hvad der vurderes teknisk muligt at gennemføre inden for området, og om der kan opnås lodsejeropbakning til projektet.

Figur 1. Oversigtskort, der viser udbredelsen af undersøgelsesområdet (rødt område) og beliggenheden i forhold til Skals by og Hjarbæk Fjord (Geodatastyrelsen).

Living Lab-konceptet kan bedst beskrives som en åben innovationsplatform, som inddrager en række forskellige interessenter i en fælles samskabelsesproces. Dette kan være borgere, forskningsinstitutioner, private virksomheder og offentlige myndigheder,

SEGES Innovation har sammen med VELAS udvalgt projektet i Skals Ådal som et *Living Lab*-område, og der er indgået et samarbejde med Viborg Kommune, om at følge projektet fra opstart til eventuel

etablering. SEGES vil have fokus på projektets synergieffekter, herunder fjernelse af næringsstoffer, biodiversitet og naturpleje, mens VELAS er tæt involveret i dialogen med områdets lodsejere.

Forundersøgelsen forventes afsluttet i første halvdel af 2024, hvorefter der forventeligt arbejdes videre mod en realisering af projektet.

Potentiale for reduktion af næringsstoffer

Hovedformålet med udtagning af kulstofrige lavbundsarealer og etablering af lavbundsprojekter er at reducere CO₂-udledningen fra projektarealerne. Områdets potentiale til reduktion af næringsstofudvaskningen til vandmiljøet er særlig relevant at få belyst, da undersøgelsesområdet er blot beliggende 5 km fra Skals Å's udløb i Hjarbæk Fjord. Miljøtilstanden i Hjarbæk Fjord er ifølge vandplanerne vurderet til *dårlig*, og der er derfor et stort behov for at reducere tilførslen af næringsstoffer til fjorden fra oplandets vandløb.

Figur 2. Udløbet af Skals Å i Hjarbæk Fjord ved Himmerlandsstien (SEGES Innovation).

Forundersøgelsen er endnu ikke afsluttet, og de endelige vurderinger og resultater foreligger endnu ikke. Status ved udgangen af 2023 er, at man fortsat er i færd med at regne på de hydrologiske forhold, vurdere analyseresultater, samt gennemføre den ejendoms-mæssige forundersøgelse med områdets lods-ejere. Viborg Kommunes forhåndskendskab til området gør dog, at man allerede inden projektets opstart haft en idé om, hvilke tiltag, der potentielt er mulige at gennemføre i området.

Størstedelen af undersøgelsesområdet afvandes via et netværk af drængrøfter, og derfor vil lukning af grøfter sandsynligvis udgøre det primære virkemiddel til hævnning af vandstanden i området. Men hvor det terrænmæssigt vurderes muligt, vil overrisling med drænvand fra oplandet også kunne komme i spil.

Ved lukning af grøfter og dræn sænkes vandets gennemstrømningshastighed, hvilket skaber forudsætningen for en øget tilbageholdelse og omsætning af både kvælstof og fosfor i området. Derudover vil der også ske en reduktion af næringsstofudvaskningen gennem ekstensivering af landbrugsarealerne i området, som følge af et ophør med gødkning, dræning og jordbearbejdning af arealerne. Ekstensiveringen alene kan for kvælstof bidrage med en reduktion på mellem 5 kg N/ha/år (naturarealer) til 50 kg N/ha/år (omdriftsarealer), og med et undersøgelsesområde på 650 ha, kan der potentiel skabes en kvælstofreduktion på adskillige tons alene ved ekstensivering af området.

Figur 3. Oversigt over undersøgelsesområdet mod nordøst (SEGES Innovation).